

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Statsråden

Næringskomiteen
Stortinget
Karl Johans gate 22
0026 OSLO

Deres ref
MH/fg

Vår ref
201101556

Dato
04.01.2012

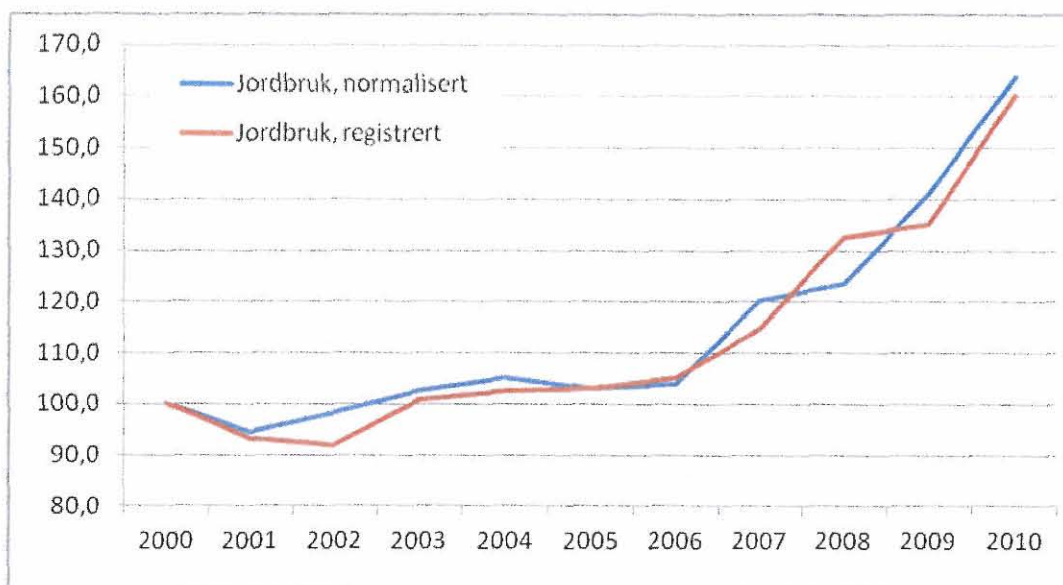
Meld. St. 9 Landbruks- og matpolitikken Velkommen til bords - Spørsmål fra Høyres medlemmer i Næringskomiteen – datert 6. desember 2011

Det vises til brev med spørsmål, datert 6. desember 2011.

Spørsmål 1

Det vises til figur 4.16 Inntektsutviklingen i jordbruket. Kilde er Totalkalkylen for jordbruket, "normalisert regnskap". I normaliseringen jevnes det ut for "en del tilfeldig" variasjon mellom år. Det bes om at inntektsutviklingen i samme tidsperiode fremstilles i figur tilsvarende 4.16, slik inntektsutviklingen har vært år for år før den såkalte normaliseringen.

Figur 1 viser inntektsutviklingen per årsverk de siste 10 år, iflg. Totalkalkylen for jordbruket, hhv. registrerte og normaliserte tall. I begge tallseriene er verdien av jordbruksfradraget ved ligningen lagt til. Som i figur 4.16 i meldingen er inntektsutviklingen indeksert, og året 2000 er satt lik 100.

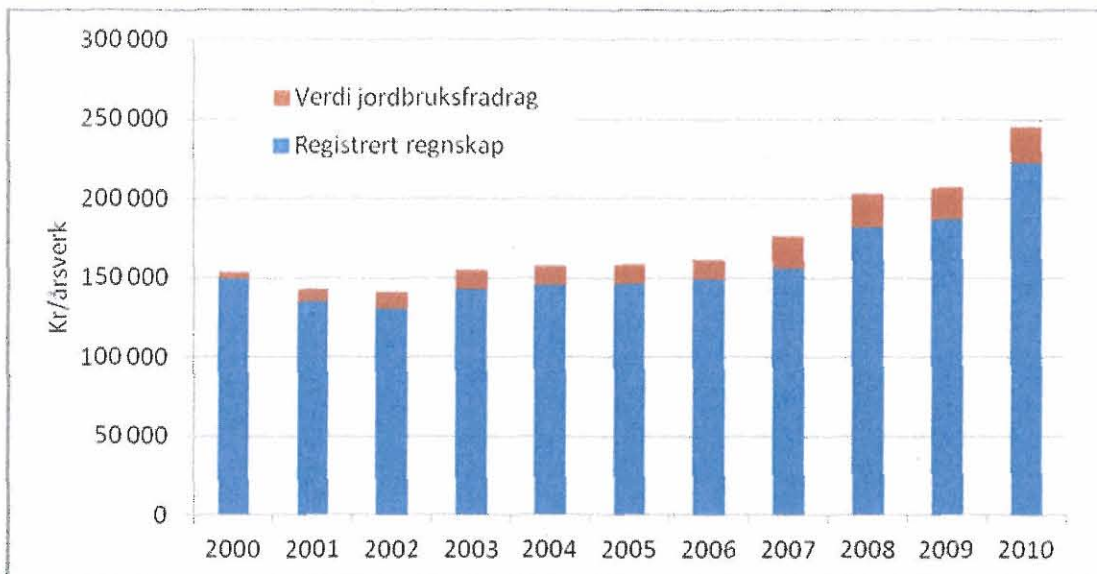
Figur 1. Inntektsutviklingen i jordbruket, iflg. Totalkalkylen for jordbruket (inkl. verdi av jordbruksfradraget ved ligningen). Indekser, år 2000=100.

Prinsippene for normaliseringen er omtalt av Budsjettnemnda for jordbruket, Totalkalkylen for jordbruket. i kapittel 7. Link: <http://nilf.no/statistikk/totalkalkylen/Totalkalkylen-Oversikt>

Spørsmål 2

Det fremkommer i meldingen (side 109) at Totalkalkylen av flere grunner er mindre egnet til å måle absolutt inntektsnivå i jordbruket. Det bes om at det redegjøres for inntektsnivået, i tillegg til at inntektsnivået fremstilles grafisk, for tidsrommet fra 2000 til 2010.

Figur 2 viser gjennomsnittlig beregnet vederlag til arbeid og egenkapital i jordbruket, iflg. Totalkalkylen for jordbruket, registrert regnskap. Beregnet inntektsnivå er også vist i Prop. 126 S (2010-2011) Jordbruksoppgjøret 2011 på side 37. Tabell 3.9 i proposisjonen viser tall fra Totalkalkylen, normalisert regnskap, mens tabell 3.10 viser beregnet inntekt i hovedproduksjonene (BFJs referansebruk). Grunnlagsdataene viser at det er betydelig inntektsvariasjon mellom jordbruksforetakene, også innenfor noenlunde like foretak.

Figur 2. Vederlag til arbeid og egenkapital, i kroner per årsverk, iflg. Totalkalkylen for jordbruket, registrert regnskap, samt verdi av jordbruksfradraget ved ligningen.

Spørsmål 3

Dokument 3:12 (2009-2010) Riksrevisjonens undersøkelse av måloppnåelse og styring i jordbruket ble overlevert Stortinget 12. august 2010. Det fremkom i kap. 3.7 at bare 45 prosent av tilskuddene over jordbruksavtalen er orientert mot flere av hovedmålene (sentralt: å sikre det økonomiske grunnlaget for produksjon og velferd for bøndene). De øvrige er spesifikke tilskudd. 28 prosent er rettet mot å nå distrikts- og bosettingsmål, 23 prosent er rettet mot å nå miljømål, mens 4 prosent er rettet mot mål om mat- og forbrukerorientering. Hvordan fordeler dette seg i dag?

Tallene det vises til framkommer i tabell 15 og tabell 16 i Dokument 3:12 (2009-2010). Kategoriseringen er gjort med 2009-tall, og regnskapstall for 2010 vil vise om lag samme fordeling. Tilskuddene bidrar i stor grad til måloppnåelse gjennom å sikre det økonomiske grunnlaget for produksjon og velferd for næringsutøverne. For de mer spesifikke ordningene er det knyttet særskilte betingelser til ytelsen. Samtidig er det grunn til å peke på at også ordningene som er mer målspecifikke, også vil kunne påvirke andre mål. Riksrevisjonen peker på at departementet har gjort oppmerksom på det i tilknytning til tabellen. Tallene bør derfor ikke leses for absolutt.

Eksempelvis er *distriktstilskudd til melk og kjøtt* kategorisert under "distrikter/bosetting". De bidrar til at produksjon og bruk av arealer opprettholdes i distriktene, men samtidig bidrar dette tilskuddet også til å oppfylle mål om miljø/kulturlandskap.

Spørsmål 4

Hvor stor del av arbeidsinnsatsen i jordbruket stod jordbruksbedrifter i hhv. husdyrproduksjon og melkeproduksjon for i 2010?

Tabell 1 viser fordelingen av arbeidsinnsatsen i jordbruket på produksjoner, iflg. SSBs landbrukstelling for 2010. Mange gårdsbruk driver flere produksjoner. I kategoriseringen vil det derfor være innslag av sideproduksjoner. Som det framgår av tabellen, er også 5 av kategoriene blandingskategorier. Det som er kategorisert som husdyrproduksjoner står for om

lag 72 prosent av total arbeidsinnsats. Tatt hensyn til at det er hudsyrproduksjon i noen av blandingskategoriene, kan det anslås at om lag $\frac{3}{4}$ av arbeidsinnsatsen skjer i husdyrholdet. Av dette utgjør melkeproduksjonen 38 prosent, iflg. SSB.

Tabell 1. Fordeling av arbeidsforbruk i jordbruket på produksjoner.

	Mill. timer 2010	Andel
1. Korn og oljevekster	5,3	5,6 %
2. Øvrige jordbruksprod.	3,8	4,0 %
3. Hagebruk	8,6	9,1 %
4. Storfe/melk	35,8	37,8 %
5. Storfekjøtt	7,3	7,7 %
6. Kombinert melk/kjøttprod.	1,5	1,6 %
7. Sau	13,5	14,3 %
8. Øvrige grovfôr dyr	5,1	5,4 %
9. Svin/fjørfe	5	5,3 %
10. Blandet planteprod.	1,2	1,3 %
11. Blandet husdyrprod.	2,8	3,0 %
12. Kombinert husdyr/planteprod.	4,7	5,0 %
I alt	94,6	100,0 %
Husdyrproduksjon, andel		72,1 %
Melkeproduksjon		37,8 %

Kilde: SSB, landbrukstelling 2010

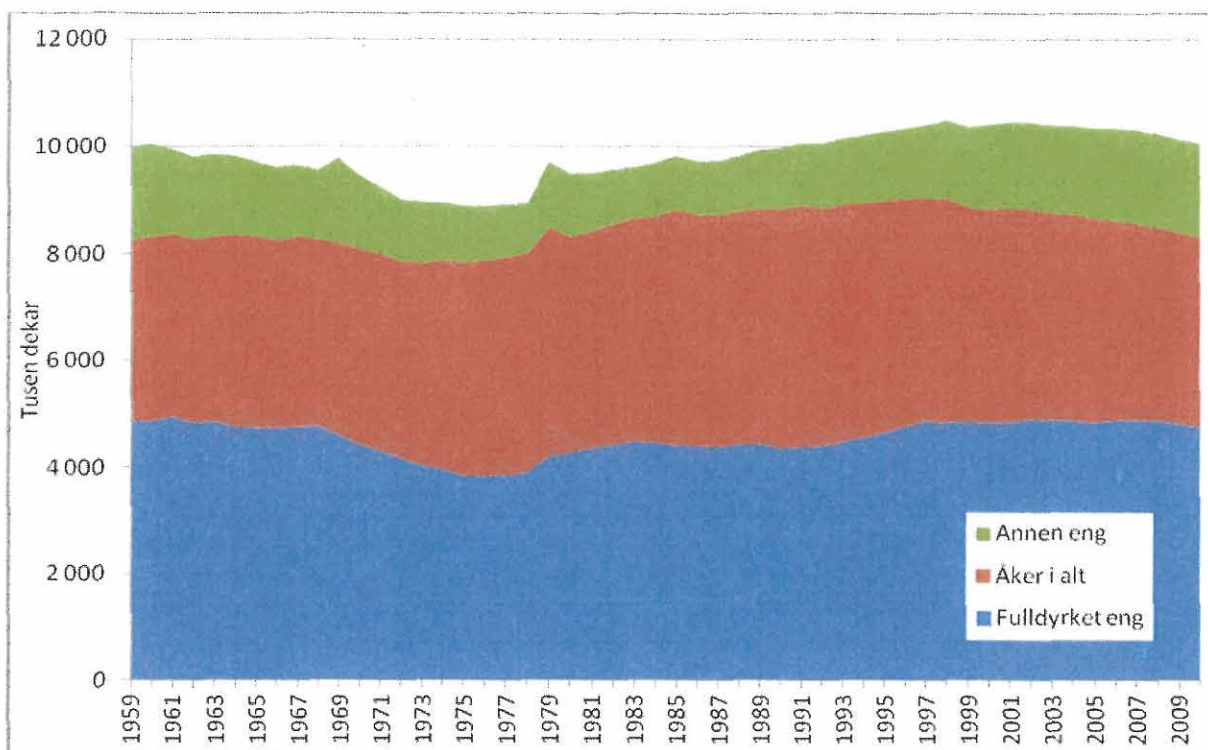
Spørsmål 5

Utviklingen i jordbruksarealet er i kap. 4.3.3.4 i Landbruksmeldingen omtalt fra 1999. Hva var arealet - og utviklingen - forut for 1999 (så langt tilbake departementet har tall)? Det bes videre om at tallmaterialet for jordbruksarealet (så langt tilbake departementet har tall, ref. forutgående spørsmål) fordeles inn i kategoriene fulldyrka eng, åker og hage, inkludert korn og annen eng.

Tabell 2 viser utviklingen i jordbruksarealet, og de forespurte arealkategoriene, fra 1959. Arealutviklingen er også vist grafisk i figur 3. Areal tall for ulike vekster er tilgjengelig på nett her: <http://www.nilf.no/statistikk/totalalkylen/2011/BMgrupper/Totalkalkylen-Jordbruksareal i drift fordelt pa vekster 1000 daa>

Tabell 2. Utviklingen i jordbruksarealet 1959-2010. Tusen dekar.

	Totalt areal	Annen eng	Fulldyrket areal	Fulldyrket eng	Åker i alt
1959	10 013	1 764	8 249	4 864	3 385
1960	10 057	1 743	8 314	4 882	3 432
1961	9 959	1 587	8 372	4 955	3 417
1962	9 818	1 545	8 273	4 850	3 423
1963	9 857	1 542	8 315	4 863	3 452
1964	9 831	1 475	8 356	4 764	3 592
1965	9 725	1 401	8 324	4 753	3 571
1966	9 629	1 390	8 239	4 743	3 496
1967	9 672	1 356	8 316	4 773	3 543
1968	9 565	1 313	8 252	4 775	3 477
1969	9 786	1 594	8 192	4 602	3 590
1970	9 480	1 397	8 083	4 432	3 651
1971	9 249	1 246	8 003	4 310	3 693
1972	9 019	1 150	7 869	4 178	3 691
1973	8 966	1 137	7 829	4 042	3 787
1974	8 952	1 075	7 877	3 966	3 911
1975	8 904	1 063	7 841	3 847	3 994
1976	8 894	1 015	7 879	3 840	4 039
1977	8 930	991	7 939	3 861	4 078
1978	8 941	940	8 001	3 906	4 095
1979	9 723	1 239	8 484	4 211	4 273
1980	9 512	1 195	8 317	4 275	4 042
1981	9 506	1 091	8 415	4 364	4 051
1982	9 579	1 014	8 565	4 428	4 137
1983	9 619	964	8 655	4 478	4 177
1984	9 700	994	8 706	4 457	4 249
1985	9 829	1 000	8 829	4 416	4 413
1986	9 739	1 001	8 738	4 405	4 333
1987	9 743	1 002	8 741	4 389	4 352
1988	9 812	1 024	8 788	4 428	4 360
1989	9 942	1 096	8 846	4 443	4 403
1990	9 970	1 142	8 828	4 364	4 464
1991	10 069	1 169	8 900	4 383	4 517
1992	10 066	1 206	8 860	4 409	4 451
1993	10 153	1 236	8 917	4 477	4 440
1994	10 216	1 280	8 936	4 568	4 368
1995	10 287	1 303	8 984	4 660	4 324
1996	10 344	1 329	9 015	4 774	4 241
1997	10 415	1 366	9 049	4 888	4 161
1998	10 494	1 487	9 007	4 851	4 156
1999	10 383	1 511	8 872	4 876	3 996
2000	10 419	1 581	8 838	4 856	3 982
2001	10 467	1 605	8 862	4 865	3 997
2002	10 466	1 635	8 831	4 917	3 914
2003	10 403	1 644	8 759	4 905	3 854
2004	10 397	1 660	8 737	4 892	3 845
2005	10 354	1 692	8 662	4 858	3 804
2006	10 346	1 717	8 629	4 896	3 733
2007	10 321	1 746	8 575	4 906	3 669
2008	10 245	1 751	8 494	4 884	3 610
2009	10 143	1 748	8 395	4 829	3 566
2010	10 067	1 759	8 308	4 764	3 544

Figur 3. Utviklingen i jordbruksarealet 1959-2010. Tusen dekar.

Spørsmål 6

Det bes om en samlet omtale av resultatindikatorene som skal knyttes til hver av de fire målene som skisseres i figur 1.1.

Figur 1.1 i meldingen presenterer de overordnede målene for landbruks- og matpolitikken og områder (delmål, tiltak, strategier etc.) som ligger under hvert av de overordnede målene. Resultatindikatorene kan kobles direkte til de overordnede målene og/eller til underliggende områder.

Figur 1.1 fra Meld. St. 9 (2011-2012) s. 15:

Matsikkerhet	Landbruk over hele landet	Økt verdiskaping	Bærekraftig landbruk
Økt bærekraftig matproduksjon	Sikre bruk av landbruksarealer	Konkurransedyktige verdikjeder og robuste enheter	Beskytte arealressursene
Trygg mat og fullverdig kosthold	Styrke og bidra til sysselsetting og bosetting	Gode kompetansemiljø	Produksjon av miljøgoder
Ivareta forbrukerinteresser	Politikk tilpasset regionale muligheter og utfordringer	Konkurransedyktige inntekter	Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen
Norge som konstruktiv internasjonal aktør			Redusere forurensingen fra jordbruket
Videreutvikle Norge som matnasjon			

Meld. St. 9 (2011-2012) s. 15, fotnote til figur 1.1 forklarer figuren nærmere:

”Figur 1.1 illustrerer hva som er de viktigste områdene under hvert overordnet mål. Dette er ikke en uttømmende lister med alle delmål, tiltak og strategier som blir presentert i meldingen. Alle områdene er nærmere beskrevet videre i kapittel 1. Områdene som er beskrevet vil i mange tilfeller virke mot flere overordnede mål, som f.eks. konkurransedyktige verdikjeder, som ikke bare er en forutsetning for verdiskaping, men som også er nødvendig for å kunne produsere mat og for ha landbruksnæring over hele landet. Plasseringen av områdene i figur 1.1 er gjort med utgangspunkt i en vurdering av hvor hvert område har sin viktigste funksjon, selv om de har sentrale funksjoner også i forhold til andre overordnede mål.”

I Meld. St. 9 (2011-2012) s. 31 om Mål og resultatstyring på landbruks- og matområdet omtales departementets videre arbeid med mål- og resultatstyring og resultatindikatorer:

”Med utgangspunkt i meldingen, og Stortingets behandling av denne, vil departementet arbeide videre med å systematisere og operasjonalisere målene på sitt område. De overordnede landbruks- og matpolitiske målene, og områder som bygger opp under disse, som beskrevet i figur 1.1, vil danne grunnlag for dette arbeidet. Dette skal bidra til en bedre oversikt over målsettingene i landbruks- og matpolitikken og danne et tydeligere grunnlag for avveininger mellom mål.

Som en oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av måloppnåelse og styring i jordbruket, jf. Dokument 3:12 (2009 – 2010), vil departementet videreutvikle mål- og resultatstyring som utgangspunkt for en forbedret framstilling av måloppnåelse og resultatrapportering på det landbruks- og matpolitiske området. Måloppnåelsen vil bli vurdert ut fra et sett med resultatindikatorer. Resultatindikatorer er nødvendig for å etterprøve måloppnåelse og styrke koblingen mellom resultatinformasjon og mål. Det finnes et betydelig statistikk- og informasjonsgrunnlag for jordbruket, der mye blir innhentet i forbindelse med jordbruksoppkjøret. Det er imidlertid et forbedringspotensial i hvordan resultater presenteres og kobles mot de overordnede målene i landbruks- og matpolitikken. Videreutvikling og forbedring av resultatindikatorerne vil derfor i betydelig grad bygge på en systematisering og strukturering av den informasjon som innhentes allerede i dag. Departementet vil i forbindelse med videreutviklingen av mål- og resultatstyringen av landbruks- og matpolitikken vurdere ytterligere behov for resultatindikatorer. Det vises for øvrig til nærmere omtale av resultatindikatorer i kapittel 4 og 6, når det gjelder jordbruk og skogbruk.”

I kapittel 4 i Meld. St. 9, s. 101-102 er resultatindikatorer knyttet til målet om et aktivt landbruk over hele landet diskutert:

”Regjeringen vil særlig legge resultatindikatorerne gjengitt nedenfor til grunn for vurdering av måloppnåelsen i forhold til målet om et aktivt landbruk over hele landet. Det vil være nødvendig å belyse utviklingen med resultatindikatorer som følger ulike inndelingskriterier. Det er til dels betydelige forskjeller i produksjonsvilkår innad i for eksempel fylkene, bo- og arbeidsmarkedsregionene og i virkeområdet for distriktpolitiske

virkemidler. Forskjeller i produksjonsvilkår i jordbruket gjør at geografisk differensierte virkemidler kan følge andre soneinndelinger enn disse for å være effektive i forhold til målet.

- i. Utviklingen i fordelingen av produksjonsvolumet av melk og grasbaserte kjøttslag.*
- ii. Utviklingen i fordelingen av totalt og fulldyrket jordbruksareal.*
- iii. Utviklingen i fordelingen av sysselsettingen i landbruket.”*

Mål- og resultatstyring er et løpende arbeid som må vurderes i takt med endringer i samfunn og politikk. Landbruks- og matdepartementet har startet opp arbeidet med å videreutvikle mål- og resultatstyringen på sitt område, som beskrevet i meldingsteksten ovenfor. Arbeidet tar utgangspunkt i meldingen, og særlig figur 1.1 som presentert ovenfor. Videre arbeid med å systematisere og operasjonalisere mål skal også ta utgangspunkt i Stortingets behandling av meldingen.

Spørsmål 7

Hva har bondens næringsinntekt vært i årene 2000 til 2010? Det bes om at dette i tillegg fremstilles for det enkelte år som ved figur 2 i Dokument 3:12 (2009-2010) side 50.

Tabell 3 og figur 4 viser utviklingen i *skattemessig næringsinntekt for hovedbruker av jordbruksbedrifter med personlig bruker*, iflg. SSB. Tall for 2010 vil først bli publisert i mars 2012.

SSB skriver at for 2003 mangler sammenlignbar statistikk. Årsaken er at jordbruksfra-draget ble fratrukket næringsinntekta fra jordbruket før den ble ført i selvangivelsen. Næringsinntekten og bruttoinntekten er derfor ikke sammenlignbar med øvrige år.

Det er viktig å være klar over at inntektstallene ikke er koplet til arbeidsinnsats på bruket totalt sett eller til brukerens arbeidsinnsats. Arbeidsinnsatsen per sauebruk er godt under 1 årsverk og for kornbruk under 1/2 årsverk. Omfanget av innleid arbeidshjelp vil også variere. Muligheten ektefeller/registrerte partnere har for å dele næringsinntekt påvirker også tallene. I 2009 var det 8 640 ektefeller med positiv næringsinntekt fra jordbruket. I perioden 2004-2009 har andel ektefeller med positiv jordbruksinntekt falt fra 29 til 25 prosent.

Inntektsåret 2005: Endringer i skatteregler gjeldende fra 1. januar 2006 medførte skatteskjerpelse for noen typer inntekter. Dette førte til at skattyterne realiserte inntekter i 2005 for å unngå økt skatt i 2006 eller senere.

Statistikken omfatter bare jordbruksbedrifter drevet av personlig bruker. Tabellen og figuren gjelder for bruker/hovedbruker. Bruker er den personen som er hovedansvarlig for drifta av en jordbruksbedrift (innehaveren).

Næringsinntekt fra jordbruk: Positiv inntekt fra jordbruk hentet fra næringsoppgaven. I tillegg inngår sjukepengen til selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk og

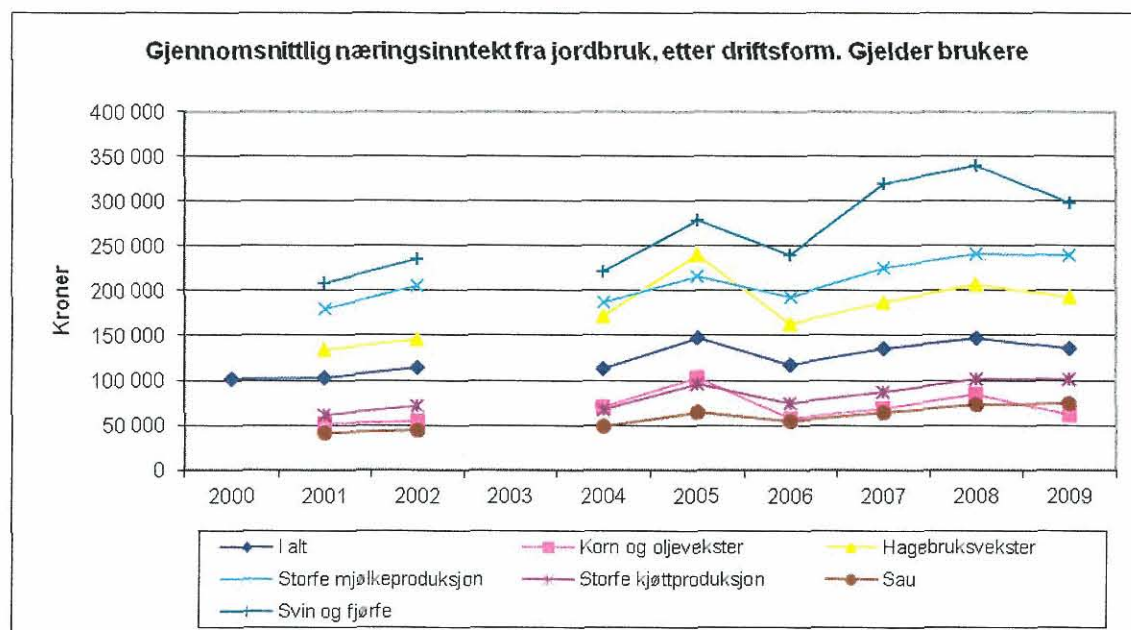

fiske. Fradrag, som blant annet kontingent til næringsorganisasjon, årets underskudd i næring, framførbart underskudd i næring fra tidligere år, gjeldsrenter og jordbruksfradrag, er ikke trukket fra. Inntekter fra skogbruk eller andre tilleggsnæringer i jordbruksbedriften, som skattemessig blir regnet som egen næring, er inkludert i andre næringsinntekter.

Tabell 3. Gjennomsnittlig næringsinntekt fra jordbruk, i alt og etter driftsform, for hovedbruker av jordbruksbedrifter med personlig bruker.

	I alt	Korn og oljevekster	Hagebruksvekster	Storfe mjølkeproduksjon	Storfe kjøttproduksjon	Sau	Svin og fjørfe
2000	101 044						
2001	102 493	51 874	133 832	179 935	61 368	41 378	208 720
2002	114 761	54 821	146 054	205 982	71 144	45 070	235 460
2003							
2004	112 196	69 607	170 663	186 857	66 760	48 055	221 724
2005	146 997	103 189	239 373	214 991	95 506	64 946	278 820
2006	117 159	57 702	162 409	192 798	74 374	54 674	240 417
2007	136 316	68 435	187 371	225 840	87 493	64 007	319 602
2008	147 410	84 230	206 298	241 638	101 288	73 372	339 407
2009	136 281	61 738	192 567	239 842	101 073	73 708	298 281

Kilde: SSB

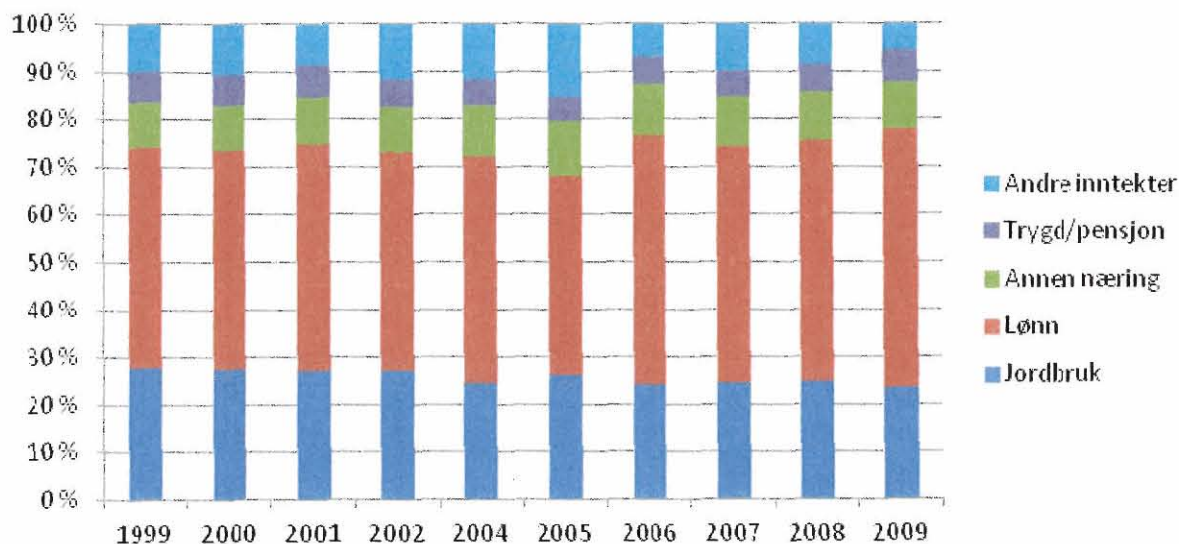

Figur 4. Gjennomsnittlig næringsinntekt fra jordbruk, i alt og etter driftsform, for hovedbruker av jordbruksbedrifter med personlig bruker. Kilde SSB.

Spørsmål 8

Det bes om en redegjørelse for hvordan bondefamiliens inntekt er bygd opp. Det bes redegjort om dette år for år fra 2000 til 2010, samt grafisk fremstilling som viser utviklingen.

Meld. St. 9 (2011-2012) figur 2.8 viser sammensetning av bruttoinntekt for jordbruks-husholdningene (bruker og ektefelle/samboer). Per i dag er 2009 det siste året det foreligger data for.

Figur 5. *Sammensetning av bruttoinntekt for jordbrukshusholdningene.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå

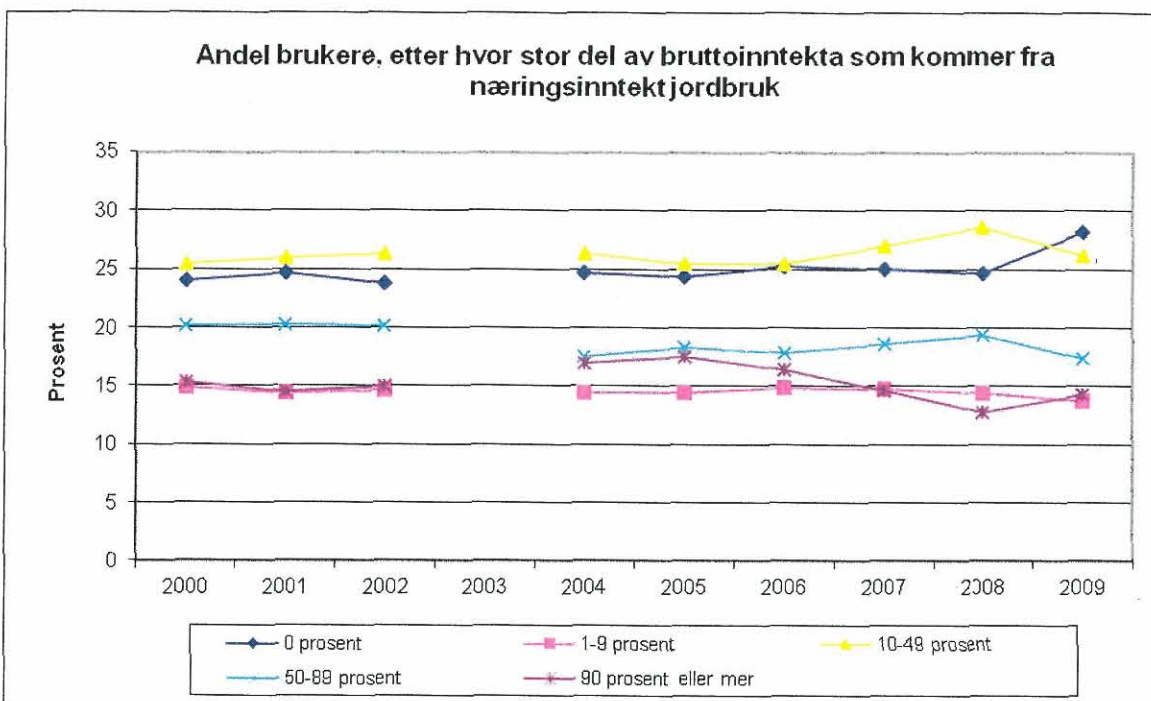
I Meld. St. 9 (2011-2012) s. 43 er det gitt følgende omtale til denne figuren, under overskriften Lokale arbeidsmarkeder og utviklingsmuligheter:

”Inntekt fra andre kilder enn gårdsdriften spiller en vesentlig rolle i de norske jordbruks-husholdningene, jf. figur 2.8. Det er særlig husholdninger innen melkeproduksjon og med kombinert kornproduksjon og svinehold, som får en større andel av inntekten sin fra jordbruksdriften, mens annen lønnsinntekt er viktigste inntektskilde innen sauehold og kornproduksjon. En oversikt over samlet husholdningsinntekt for brukere av landbrukseiendommer over tid viser små forskjeller i inntektssammensetningen mellom ulike regioner. Uavhengig av sentralitet utgjør inntektene fra landbruket i gjennomsnitt vel en femtedel av de totale husholdningsinntektene, mens ordinær lønnsinntekt er landbrukshusholdningenes viktigste inntektskilde. Øvrig arbeidsmarked og utviklingsmuligheter lokalt og regionalt, blir derfor grunnleggende for de tilpasningene som husholdningene foretar seg og utnyttelsen av landbrukseiendommene som ressurs for sysselsetting og bosetting.”

Spørsmål 9

Det bes om en redegjørelse for hvor stor andel av bøndene som henter hhv. over 90 prosent, 50 prosent og 10 prosent av inntekten fra jordbruket. Det bes redegjort for dette år for år fra 2000 til 2010, samt i en grafisk fremstilling som viser utviklingen.

Fordelingen det spørres etter framgår av figur 6 nedenfor. Som i spørsmål 7 gjelder figuren bare *brukerens* inntekt. Inntekten fra en jordbruksbedrift kan i skattesammenheng deles mellom bruker og ektefelle/samboer. De samme presiseringene, gitt av SSB som ble gjengitt i svaret på spørsmål 7, gjelder også denne figuren.

Figur 6. Andel brukere av personlig drevne jordbruksbedrifter, etter hvor stor del av bruttoinntekten som kommer fra næringsinntekt jordbruk. Kilde: SSB.

Spørsmål 10

Basert blant annet på svaret som fremkommer i spørsmål 9, ber vi om et anslag på hvor mange heltidsbønder Norge har, samt en fremstilling av hva departementet oppfatter som en heltidsbonde.

I Meld. St. 9 skiller det ikke mellom heltids- og deltidsbønder (kombinasjonsbønder). Og det legges opp til en variert bruksstruktur for å utnytte ressursgrunnlaget i alle deler av landet. De landbrukspolitiske virkemidlene rettes i hovedsak mot jordbruksbedrifter. Om lag 94 prosent av jordbruksbedriftene er enkeltpersonforetak, med en registrert hovedbruker. Men i praksis er det også i enkeltpersonforetakene meget stor variasjon i måten å organisere jordbrukshusholdningens arbeid på. Det er ikke noe krav om at bedriftens registrerte hovedbruker skal utføre arbeidet i produksjonen og inntekten kan deles mellom bruker og ektefelle. Bedriftene kan både ansette personer og leie inn tjenester. Bønder er selvstendig næringsdrivende som selv må finne en best mulig tilpasning for sitt bruk, innenfor eksisterende rammebetingelser.

I meldingen presenteres tall for en rekke faktorer som til sammen gir et godt bilde av utviklingen i norsk jordbruk, som utvikling i produksjon, jordbruksareal, antall landbrukseiendommer, antall jordbruksbedrifter totalt og for ulike produksjoner, leiejord, inntekt, investeringer og arbeidsforbruk.

Landbruk over hele landet er et overordnet mål. For å nå dette målet er det nødvendig med en variert bruksstruktur over hele landet, dvs. både små og store bruk. Det avgjørende er at de totale rammevilkårene er gode nok til at landbruksdriften fortsetter og

nye generasjoner finner det interessant å gå inn i næringen. Det er også slik at mange gårdsbruk henter inntekt fra annen næringsvirksomhet basert på brukets ressurser, ut over jord- og skogbruk.

Spørsmål 11

Basert blant annet på svaret som fremkommer i spørsmål 9, ber vi om et anslag på antallet kombinasjonsbønder Norge har, samt en fremstilling av hva departementet oppfatter som hhv. en kombinasjonsbonde og et kombinasjonsbruk.

Se svar på spørsmål 10.

Spørsmål 12

Hva er vilkårene for å få fjøsstøtte (vi ber om en fremstilling i enkle punkter) og er det geografiske variasjoner i for eksempel rentefot, støttetak og størrelse på støtten og lignende?

Det legges til grunn at dette spørsmålet dreier seg om støtte til investeringer i landbruket over de fylkevisе bygdeutviklingsmidlene (BU-midler). Vilkaъrene for å motta fylkesvisе bygdeutviklingsmidler er gitt i FOR 2009-01-28 nr 75: Forskrift om midler til bygdeutvikling, innenfor rammene fastsatt ved jordbruksoppgjoret og i statsbudsjettet. Forskriftens § 1 punkt 3 a) og b), angir formålet for de fylkesvisе BU-midlene. Forskriftens § 3 angir tiltaksgrupper og tilskuddsnivå for fylkesvisе BU-midler, der det i henhold til regionale strategier for landbruksrelatert næringsutvikling og innenfor rammene av den nasjonale strategien for slik næringsutvikling, redegjores for tilskudd til investeringer:

Investeringer:

- a) Det kan gis tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter med inntil 30 % av godkjent kostnadsoverslag. Øvre tak for tilskudd til investeringer er 900 000 kroner per søknad. Det er ikke tak for tilskudd i områdene Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen.
- b) Det kan gis rentestøtte på lån til investeringsformål. Rentestøtten utgjør 50 % av Risikofri rente 3 år stat (STX4). Rentestøtte beregnes ut fra foregående års rente og kan maksimalt utgjøre 4 prosentpoeng.
- c) Det kan gis tilskudd til tapsfond og rentestøttefond (til rentefritak) for risikolån fra Innovasjon Norge til investeringer i forbindelse med utbygging, modernisering, omstilling, utvikling og generasjonsskifte.
- d) Det kan gis tilskudd til investeringer innen økologisk fruktdyrking.

Dersom et anlegg eller produksjonsutstyr er anskaffet ved leasing eller annen leie, kan det ikke gis tilskudd eller rentestøtte.

Spørsmål 13

Hva har snittresultatet (overskudd/underskudd) vært for såkalte tilleggsnæringer?

I Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken brukes begrepet bygdenæringer som en fellesbetegnelse på næringsvirksomhet utenom det tradisjonelle jord- og skogbruket med basis i ressursene på bruket. Denne betegnelsen blir også brukt i dette svaret.

Som det blir vist til i Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken er det krevende å utarbeide undersøkelser for å fremskaffe kunnskap om bygdenæringer. Årsakene er at dette dreier seg om et høyt antall ulike næringer, og at det kan være problematisk å avgrense hvilke typer landbrukseiendommer og landbruksbedrifter som skal regnes med. Dette spenner fra en avgrensing av 32 000 "yrkesdrevne bruk" til om lag 185 000 landbrukseiendommer.

NILFs driftsgranskninger gjør sitt utvalg av respondenter blant de ca 32 000 største av de i alt 44 700 brukene som mottar produksjonstilskudd i landbruket, og er også en kilde til kunnskap om lønnsomheten innenfor bygdenæringene. Driftsgranskningene fra 2009 viser at driftsoverskuddet i bygdenæringene økte fra 2005 til 2008, med en nedgang i 2009. 688 bruk av et utvalg på 849 bruk, dvs. 81 %, hadde i 2009 et beregnet driftsoverskudd på bygdenæringer. Gjennomsnittlig driftsoverskudd for disse brukene var på 57 800 kr. Bidrag fra bygdenæringene utgjorde i gjennomsnitt 4,7 % av samlede inntekter i 2000, og 6,4 % i 2009 for brukene i driftsgranskningene. Det er høyere driftsoverskudd blant brukene som driver med tjenesteyting enn med vareproduksjon.

Driftsgranskningene viser at bygdenæringenes bidrag til familieøkonomien på denne typen bruk samlet sett er moderat, til tross for en liten økning de siste årene. De er likevel en viktig inntektskilde for mange enkeltbruk.

Det er i tillegg god grunn til å tro at det drives bygdenæringer på landbrukseiendommer som ikke driver jordbruk og som dermed ikke omfattes av tilskuddsordningene over jordbruksavtalen og driftsgranskningene. Dessverre har vi ikke tall for omfanget av bygdenæringer på slike eiendommer, og det er derfor her behovet for utvikling av data er størst.

Som det også blir vist til i Meld. St. nr 9 (2011-2012), kan gårdsbruk som gir mulighet til å kombinere tradisjonell produksjon med ulike typer bygdenæringer oppleves som mer attraktive å overta og drive videre. Spesielt gjelder dette for de som har høyere utdanning og hatt lønnet arbeid innenfor andre sektorer, som får mulighet til å bruke egen erfaring og kompetanse inn i driften gjennom å kombinere ulike typer næringsvirksomhet.

Det er som tidligere nevnt behov for mer kunnskap om utviklingen innenfor bygdenæringene. Departementet vil derfor ta initiativ til en gjennomgang av metodene som anvendes for å dokumentere bygdenæringenes betydning. Siktemålet er økt

kunnskap om økonomi og sysselsetting innenfor enkelt næringer og betydningen av bygdenæringene samlet sett.

Med hilsen

Lars Peder Brekk